

ποτελεῖ τὴν γειτονίαν τοῦ ὄφους· ἀντεπροσώπευσε δὲ τὸ σημεῖον z ὡς τοῦτο ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Αἰγυπτιακὴν καὶ καθ' ἐξῆς δι' ὅλων τῶν πλησίον παρατεθειμένων στηλῶν βεβαιοῦται.

Κόσκινον, εἰς ἄλλως δὲν μᾶς ἀπατᾷ χονδροειδέστατα ἢ εἰκὼν, ἐσήμαινε τὴν πνευματώδη φωνήν, τὴν ὁποίαν οἱ Ἀνατολῖται ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ προφήτου των Μωάμεθ ἐκφέρουσι μεῖζον τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων των, ὡς εἰ δίκωπος σπάθη τὸν ἀέρα διέσχίζε· καὶ οἱ μὲν Φοίνικες ἐξελέξαντο τὸ σημεῖον πρὸς ἔγγραφον παράστασιν αὐτῆς ταύτης τῆς φωνῆς τοῦ σημείου, οἱ δὲ Ἕλληνες τοῦναντίον παρέλαβον τὴν εἰκόνα, ἵνα δι' αὐτῆς τὸ μακρὸν ε, δηλ. η, σημάνωσι. Οἱ Λατῖνοι ἐπανώρθωσαν σχεδὸν τὸ λάθος καὶ ἀνέστησαν ἐκ νέου διὰ τοῦ Η τὴν πνευματώδη φωνήν η ἂν καὶ ἔδωκαν αὐτῷ τῷ η, δύναμιν πνευματώδους προφορᾶς ἀσθενεστέραν τῆς ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων αὐτῷ δεδομένης. (Ἐπεὶ τὸ τέλος.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Documents inédits sur l'histoire de la révolution française. Correspondances de Paris, Vienne, Berlin, Varsovie, Constantinople publiées par J. LAIR et E. LEGRAND. Lettres de Constantin Stamatias à Panagiotis Kodrakis sur la Révolution française—Janvier 1793—publiées pour la première fois d'après les manuscrits originaux par E.M. LEGRAND.—Paris 1872.—Εἰς 8ον σ. 132.

Αἱ νῦν τὸ πρῶτον δημοσιευόμεναι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἑλλήνος Κωνσταντίνου Σταμάτη ἀποτελοῦσιν μέρος, ὡς ὁ ἐκδότης αὐτῶν Κ. Em. Legrand σημειοῖ ἐν τῷ προλόγῳ, σπουδαίας πολιτικῆς ἀλληλογραφίας περιελθούσης ἐσχάτως εἰς χεῖρας τοῦ κ. Legrand. Ὁ Κωνσταντῖνος Σταμάτης ἦν ἄγνωστος τέως τοῖς Ἕλλησιν· ὁ κ. Legrand ὁμῶς οὐκ ὀλίγας βιογραφικὰς περὶ τούτου πληροφορίας ἐδημοσίευσεν, ἅς ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας αὐτοῦ ἠρύσθη· ὁ Σταμάτης οὗτος ἦν πρὸς τοῖς ἄλλοις συγγραφεῦς πολλῶν πολιτικῶν φυλλαδίων ἀνωνύμως

ἢ ὑπὸ ψευδώνυμον ἐκδοθέντων, μεθ' ὧν καταλέγεται καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1778 ἐκδοθεῖσα διακήρυξις «Πρὸς τοὺς Ῥωμαίους τῆς Ἑλλάδος,» ἐν ᾗ ὑποκρύπτεται ὁ συγγραφεὺς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «ὁ φιλόπατρις Ἑλευθεριάδης»· καὶ ἐφημερίδα δὲ πολιτικὴν κατὰ τὸ 1792 ἐξέδιδεν ἐν Παρίσις: «Σοὶ περικλείω ἐνταῦθα, γράφει ἐν τινι ἐπιστολῇ του (σ. 23), ἕνα παράγραφον μιᾶς πολιτικῆς ἐφημερίδος ὅπου συνθέτω (χαρακτηρίζομαι οὕτως C.S.)»

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Ἑλλήνος Κωνσταντίνου Σταμάτη, ἧς μέρος μόνον ὁ Κ. Legrand ἐξέδω, μεγάλως ἡμᾶς ἐνδιαφέρει, οὐ μόνον διότι ὁ γράφων ἦν αὐτόπτης μάρτυς τῶν διαδραματισθέντων ἐν τῇ γαλλικῇ ἐπαναστάσει, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ φέρουσιν ἐπίσημον χαρακτῆρα. Τὰς ἐπιστολάς ταύτας ἀποτείνει πρὸς τὸν Παναγιώτην Κοδρικᾶν, ἰδιαίτερον γραμματέα τοῦ Μιχαὴλ Κωνσταντίνου Σούτσου, ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας· ὡς δ' ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης καταφαίνεται, ὁ Σταμάτης ἦν ἴσως ἐπεφορτισμένος ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τούτου ὅπως καθιστᾷ αὐτὸν ἐνήμερον τῶν διατρεχόντων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐν τῇ Δύσει. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπιστολάς πολιτικὰς ἐλάμβανεν ἐκ διαφόρων τῆς Εὐρώπης πόλεων, ὡς ἐκ Λονδίνου, Ἀμβέρσης, Ἀμστελδοάμου, Χαΐας (La Haye), Μεδρίτης, Φλωρεντίας, Κοπενάγης, Στοκχόλμης κλπ., καὶ σχέσεις εἶχε μετὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ ἄλλων διασήμεων προσώπων. «Βλέπεις λοιπὸν, ἀδελφὲ, λέγει ἐν τῇ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 Ἰανουαρίου 1792 ἐπιστολῇ του (σ. 56), τὰ ἐπόμενα τῆς ὑποθέσεως τοῦ Σεμονβίλ, καὶ πόσον οἱ Φραντζέζοι ἔχουν καρδίαν νὰ συμμαχήσουν μετὰ τῆς ὑψηλῆς Πόρτας καὶ νὰ παιδεύσουν τοὺς κοινούς μας ἐχθρούς· τὰ μέσα δὲν τοὺς λείπουν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ὅπου, χωρὶς ἀργοπορίας, ἡ Πόρτα νὰ λάβῃ μίαν ἀπόφασιν ὅπου νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν μεγαλοκαρδίαν καὶ φιλίαν τῶν συμμαχούντων της. Ὅσον διὰ ἐμένα δὲν ἀμέλησα μέχρι

τοῦδε νὰ φέρω ἐδῶ, τόσοι εἰς τὴν ἐθνικὴν Σύνοδον, ὅσον καὶ εἰς τὸ μινιστέριον (καθὼς ἡμπορεῖς νὰ τὸ πληροφορηθῇς καὶ ἀπὸ τὸ ἄρθρον ὁποῦ θέλεις διαβάσει εἰς τὴν γαζέταν μου), αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς φιλίας καὶ τῆς συμμαχίας, τὸ ὁποῖον θέλει μεγάλως ὠφελήσῃ τὴν θύραν, ἂν τὸ αἰσθάνεται.»

Αἱ παρατηρήσεις, ἃς παρενείρει ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ὁ Σταμάτης, καὶ τὰ πολιτικὰ συμπεράσματα, ἅτινα ἐκ τῶν γεγονότων ἐξάγει, μαρτυροῦσιν ἄνδρα πεπρωτισμένον διὰ κρίσεως ἀσφαλούς, καὶ μετὰ βαθυνοίας τὰ πράγματα ἐξετάζοντα. Εἶναι πρόμαχος ἐνθους τῶν δημοκρατικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ τὰς παρεκτροπὰς τοῦ δημοπρατηθέντος γαλλικοῦ λαοῦ στιγματίζει. «Τὰ αἰμοχαρῆ τῶν Ὀρεινῶν ὄργια, παρατηρεῖ ὁ κ. Legrand (σ. 16), ἀνιλεῶς ὑπ' αὐτοῦ μαστίζονται, ἐν ᾧ ὁ θάνατος τῶν Γιρονδίνων καὶ τοῦ Σεπτεμβρίου αἱ σφαγαὶ κάμνουσιν αὐτὸν νὰ χύσῃ δάκρυα ὀδύνης· πρὸ τοσαύτου αἵματος, σχεδὸν ἀπελπίζεται περὶ τῆς δημοκρατείας, καὶ μονονουχὶ νὰ πυρπολήσῃ ζητεῖ τὸ προσφιλὲς αὐτοῦ εἶδωλον.» Ἀξία σημειώσεως εἰσὶ καὶ ὅσα γράφει περὶ τῆς καταδίκης τοῦ ΙΣΤ'. Λουδοβίκου, ὃν ἀποκαλεῖ «ἄνθρωπον ἀνωφελὴ καὶ ἀνεπικίδυνον, ὅστις ποτὲ, ἀνκαλ' ἐβγῇ ἀπὸ τὴν Φράντζαν, δὲν θέλει ἡμπορέσει νὰ ξανανέβῃ εἰς τὸν θρόνον, τοῦ ὁποῖου ἡ ὑπαρξίς φαίνεται γελοία καὶ ἄτοπος εἰς ὅλα τὰ πνεύματα σχεδόν.» (σ. 26). «Εἶναι κουριότζο, γράφει ἐν τῇ ἡμερομηνίᾳ 24 Ἰανουαρίου 1795 φερούσῃ ἐπιστολῇ (σ. 60), ὁποῦ τὴν ἰδίαν ἡμέραν, δηλ. τῇ 21 Ἰανουαρίου, ὁποῦ ἀπεκεφαλίσθη ὁ πρῶτος καὶ ἔσχατος βασιλεὺς, ἔλαβα καὶ τὸ γράμμα σου, ἐν ᾧ μὲ κάμνεις συλλογισμοὺς ὀρθοτάτους ἐπάνω εἰς τὸ μικροπρεπὲς τῶν Φραντζέζων, ὁποῦ ἐνασχολοῦνται διὰ ἓνα ὑποκείμενον ἀνωφελὲς κατὰ πάντα, ἀντὶ τῶν μεγάλων πραγμάτων ὁποῦ πρέπει κατ' ἐξοχὴν νὰ προσηλῶνουν τὴν προσοχὴν των. Ἐγὼ εἶχα τὴν αὐτὴν γνώμην καὶ ἀναφανδὸν τὸ ἔλεγα πανταχοῦ· ἐπειδὴ ὅμως

καὶ ἠκολούθησεν ἡ καταδίκη ἡμπορῶν νὰ τὴν εἰπῶ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὴν θεωρήσῃς ὡς μίαν ἐκδίκησιν, ἀλλ' ὡς μίαν τιμωρίαν ὁποῦ οἱ δημοτικοί, ὁποῦ κρίνουν καὶ ζυγιάζουν ὅλα εἰς τὴν ζυγασταθμίαν τῆς ἰσότητος καὶ τοῦ δικαίου, ἔπρεπε ἀφεύκτως νὰ διανείμουν εἰς ἓνα μονάρχην ὑπεύθυνον, καθὼς καὶ εἰς ἓνα ἀπλοῦν πολίτην, ἅλως ἡ ἰσότης δὲν ἠθέλεν εἶσθαι παρὰ μία γελοία χίμαιρα, οἱ νόμοι καὶ τὰ δίκαια τῶν ἐθνῶν τὸ παίγνιον τῶν φαντασιῶν τῶν ἐστερμένων ληστῶν, καὶ ἡ ἐλευθερία ὑποκειμένη εἰς τὸ κράτος τῆς τυραννίας· ἔπειτα δὲν θαυμάζεις τὴν τόλμην καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην αὐτοῦ τοῦ ἔθνους εἰς τὴν ἰδίαν στιγμὴν ὁποῦ καταδικάζει τὸν βασιλέα του, ὑπὲρ τοῦ ὁποῖου ὅλη ἡ Εὐρώπη διηγέρθη ἐκ τῶν θεμελίων της καὶ ἐκλονήθη κατὰ τῆς Φράντζας, οἱ φοβερισμοὶ τῆς Ἰγγλιτέρας, αἱ παρακλήσεις τῆς Ἰσπανίας δὲν ἐκατόρθωσαν τὴν παραμικρὰν ὕφεσιν εἰς μίαν τιμωρίαν ὁποῦ ταπεινώνει τοὺς βασιλικοὺς θρόνους, καὶ ὁποῦ ἀτιμᾷ τὴν φαντασίαν τῶν Πουρπόνων, ἔπειτα εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ πολιτικὴ, τὴν ὁποίαν οἱ συνήγοροί του ἀπεκαλοῦντο, ἀπαιτοῦσε τὸν θάνατον ἐνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος, μὲ ὅλα ὁποῦ ἦτον σφαιλισμένος, ἀναζωπυροῦσε εἰς ὕλας τὰς γωνίας τῆς βασιλείας τὰς κατὰ τῆς ἐλευθερίας ἀποστασίας, καὶ τὰς ταραχὰς τοῦ δήμου, καὶ ἔτρεφε τὰς ἐλπίδας τῶν ἐχθρῶν μας· λοιπὸν τὸ ἀξίωμα τοῦ ἔθνους, τὸ δίκαιον, καὶ ἡ πολιτικὴ συμφῶνως ἐζητοῦσαν τὴν καταδίκην ἀνθρώπου τοῦ εἰδώλου τῶν ἡλιθίων τῶν φανατικῶν, καὶ τῶν ἐχθρῶν τῆς Φράντζας.»

«Χθὲς εἰς τὸ θέατρον, διηγεῖται ἐν ἐτέρᾳ ἐπιστολῇ (σ. 45), ὁποῦ παρρησιάζεται μίαν νέα κωμῳδίαν «ὁ φίλος τῶν νόμων», ἠκολούθησε μίαν τοιαύτην ταραχὴν, ὁποῦ ἐκόντευσε νὰ γίνῃ αἱματοχυσία· μὲ ὅλας ὅμως τὰς ἀντιστάσεις τῶν κακούργων, οἱ καλοὶ κάγαθοι ἄνδρες ἐνίκησαν, καὶ ἡ ἠθικὴ κωμῳδία ἐπαίχθη πρὸς εὐχαρίστησίν μας. Αὐταὶ

αἱ διαφοραὶ εἶναι ἄφευκτα στοιχεῖα τῆς δημοτικῆς πολιτείας, τρέφουν ὁμῶς τὴν ἐνέργειαν τῶν ψυχῶν, καὶ ὑψώνουν τὸν νοῦν· καὶ, μὲ ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῆς δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν, ποῖοι δοῦλοι τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, ποῖος Σατράπης ἦτον σύγκριτος μὲ τὸν ἔσχατον Ἀθηναῖον;

Μετὰ τὰς ἑλληνικὰς ἐπιστολὰς τοῦ Σταμάτη, αἵτινες καταλαμβάνουσι τὰς πρώτας 79 τοῦ βιβλίου σελίδας, ἔπονται ἀποσπάσματα γαλλικῆς ἀλληλογραφίας ἐκ Παρισίων τοῦ αὐτοῦ Σταμάτη (σ. 89—101), αἱ τρεῖς πρώται ἐπιστολαὶ ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας Γερμανοῦ τινὸς ἐκ Βιέννης πρὸς τὸν Παναγιώτην Κοδρικᾶν ἐπίσης γράφοντος (σ. 103—111), δύο ἐτέρου Γερμανοῦ ἐκ Βερολίνου (σ. 113—114), ἕτεραι δύο ἐκ Βαρσοβίας, ἐν αἷς ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ Κοδρικᾶ ἀφηγεῖται τὰ κατὰ τὴν πτώσιν τῆς Πολωνικῆς δημοκρατίας (σ. 115—119), καὶ ἕτεραι 4 ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, γεγραμμέναι κατὰ τὰ φαινόμενα ὑπὸ Ῥώσου, ἀφιερωμένου, ὡς ὁ κύριος J. Lair εἰκάζει, ψυ-

χῆ τε καὶ σώματι εἰς τὴν πολιτικὴν Πέτρου τοῦ μεγάλου· αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἰσὶ σπουδαιόταται διότι πλείστας πολυτίμους πληροφορίας περιέχουσι περὶ τοῦ διασῆμου Λάμπρου Κατσώνη.

«Οὕτω, παρατηρεῖ λίαν ὀρθῶς ὁ κ. Lair, (σ. 85) ὁ ἡγεμὼν Σούτσος διεφωτίζετο περὶ τῆς συγχρόνου πολιτικῆς ἐκ τεσσάρων σημείων τῆς Εὐρώπης, προσφυέστατα ἐκλελεγμένων· ἐκ Παρισίων περὶ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ἐκ Βερολίνου καὶ Βιέννης περὶ τῆς Γερμανίας καὶ ἐκ Βαρσοβίας περὶ τῆς Πολωνίας.»

Τοιαῦτα τὰ δημοσιευθέντα μέρη τῆς εἰς τὰς χεῖρας τῶν κκ. J. Lair καὶ Em. Legrand περιελθούσης ἀλληλογραφίας. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν διὰ κοινῆς συνδρομῆς κατωρθοῦτο ἡ ἑκδοσις ὁλοκλήρου τῆς ἀλληλογραφίας ταύτης, ἥτις, ὡς ἐκ τῶν ἤδη δημοσιευθέντων μερῶν ἐξάγεται, ἐστὶ σπουδαία συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τελευταίας δεκαετηρίδος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Ν. Γ. Π.

ΛΟΓΟΠΑΙΓΝΙΑ

3

Διατὶ ὁ ἥλιος ἀνατέλλει· πόσον ἄργά τὸν χειμῶνα;

Λύσεις τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ λογοπαιγνίων.

1. Ποῖον ὀπωρικὸν κραυγάζει; Ἀχ! ἔλαιον; — Τὸ Ἀχλάδι.

2. Κατὰ τί διαφέρουσιν οἱ ῥάπται τῶν ληστῶν; — Καθ' ὅτι οἱ μὲν ῥάπται ἐνδύουσιν, οἱ δὲ λησταὶ ἐκδύουσι.

ΓΡΙΦΟΣ

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ Τῷ Ζ' ΦΥΛΛΑΔΙῳ ΓΡΙΦΟΥ

Σέβου σοὺς γονεῖς. — (Ζ = σέ—Βοῦς—οὗς—γόνο—ς).